

„GADAJĄCE GŁOWY” reż. Krzysztof Kieślowski

Opracowanie Anna Pawluczuk

I. PODSTAWOWE TECHNIKI NAUCZANIA

STOPKLATKA	
Wskazówki dla nauczyciela Pokaż uczniom stopklatki (00:51), (03:31), (06:54), (12:46).	Pytania do uczniów ● Co widać w kadrze? Określ wielkość planu filmowego. Jak kadrowane są postaci? <u>PODPOWIEDŹ:</u> Wszyscy bohaterowie są kadrowani w planie bliskim. Reżyserowi zależy na wyeksponowaniu każdego z bohaterów oraz ich wypowiedzi. ● Gdzie filmowani są bohaterowie? <u>PODPOWIEDŹ:</u> Bohaterowie są filmowani w naturalnych dla siebie wnętrzach i przy codziennych czynnościach (np. przy zabawie, podczas pracy).
DŹWIĘK I OBRAZ	
Wskazówki dla nauczyciela Wyświetl fragment od wypowiedzi dziecka urodzonego w 1978 roku do końca wypowiedzi dziecka urodzonego w 1976 roku (00:40–01:05). Wyświetl fragment od wypowiedzi dziecka urodzonego w 1968 roku do końca wypowiedzi dziecka urodzonego w 1966 roku (01:31–02:17). Wyświetl fragment od wypowiedzi mężczyzny urodzonego w 1905 roku do końca wypowiedzi kobiety urodzonej w 1880 roku (12:22–14:00).	Pytania do uczniów ● Jak odpowiadają najmłodszy? Jakiego charakteru są ich odpowiedzi? Czy skupiają się na swoich odpowiedziach? <u>PODPOWIEDŹ:</u> Najmłodszy często chcą bardzo konkretnych, prostych rzeczy (mieć konia, być samochodem syrenką). Odpowiadają szczerze, prostolinijnie i często ich odpowiedzi są rzucone podczas zabawy, w tle słyszymy piosenkę z przedszkola. ● Jak myślą o sobie nastolatki? Czego chcą? Czy są to materialne rzeczy? ● Jak mówią o sobie osoby najstarsze w filmie? Czy mówią więcej o przeszłości czy przyszłości?

CZOŁÓWKA I TYŁÓWKA

Wskazówki dla nauczyciela

Wyświetl tytuł (00:17–00:25).

Wyświetl tytuł (00:17–0:25).

Pytania do uczniów

- Jakie wrażenie wywołuje fragment filmu z tytułem? Jakie emocje rodzą towarzyszące mu dźwięki?

PODPOWIEDŹ: Warto wrócić do tego zagadnienia po omówieniu całego filmu. Czy klimat w którym utrzymana jest czołówka nie zapowiada również „powagi zadawanych pytań”?

- Co oznacza tytuł „Gadające głowy”? Jak myślicie, dlaczego reżyser nadał taki tytuł filmowi?

II. KLUCZOWE PYTANIA

PRACA KAMERY

- Jak zrealizowany jest cały film? W jakich planach zrealizowane są wszystkie rozmowy z bohaterami? Czy bohaterowie patrzą w kamerę, czy na reżysera-rozmówcę?

PODPOWIEDŹ: W planie bliskim. Bohaterowie często siedzą, lub stoją przed kamerą. Rozmawiają z reżyserem, odpowiadają na jego pytania.

- Czy kamera jest ruchoma? Jak zostały skadrowane wypowiedzi bohaterów? Jak myślisz dlaczego reżyser wybrał taki styl opowiadania?

PODPOWIEDŹ: Kamera jest statyczna, choć widać, że ujęcia są zrealizowane z ręki (widać czasem niewielkie drgania). Ujęcia są zrealizowane tak, aby widzowie mogli skupić się tylko na postaciach. Nie widzimy przestrzeni dokoła – najważniejsi są bohaterowie oraz ich wypowiedzi.

POSTACI

- Jak bohaterowie zostali wybrani do filmu? W jaki sposób ich wypowiedzi zostały ułożone i zmontowane?

PODPOWIEDŹ: Wypowiedzi każdego z bohaterów przedstawione są w jednym ujęciu – nie ma tutaj montażu. Reżyser wybrał bohaterów w różnym wieku. W filmie pierwszymi rozmowami są te z najmłodszymi bohaterami – wraz z postępem filmu pojawiają się starsi bohaterowie – wynika to z koncepcji filmu i pomysłu na konstrukcję.

- Czy tylko wiek różnicuje bohaterów z którymi rozmawia Kieślowski?

PODPOWIEDŹ: Wśród rozmówców są uczniowie, studenci, przedstawiciele różnych zawodów – pielęgniarka, alpinistka, młody inżynier, kierowca, elektryk, nauczyciel historii. Różni ich także wykształcenie – są zarówno profesorowie jak i robotnicy.

- Skąd wiemy kim są konkretni bohaterowie filmu? Co pośrednio ich charakteryzuje?

PODPOWIEDŹ: W „Gadających głowach” bohaterowie znajdują się w naturalnych dla siebie wnętrzach podczas naturalnych dla nich sytuacji – w domu, w pracy. To wnętrza i towarzyszące im dźwięki sprawiają, że reżyser naprowadza nas na trop kim są konkretni bohaterowie.

- Jak bohaterowie określają samych siebie w filmie? Jak odpowiadają na pytanie „Kim jesteś?”

PODPOWIEDŹ: Bohaterowie widzą siebie w różny sposób i używają różnych określeń na przedstawienie siebie. Często identyfikują się z wykonywanym zawodem (pracownik państwowy, nauczyciel historii) lub wykształceniem, czasem dodają, że są rodzicami (samotna matka, ojciec). Niektórzy mówią o sobie, że są katolikami. Mała dziewczynka określa siebie jako „brzydka brunetka”, a starsza pani „od dwóch tygodni wdowa”.

NARRACJA

- Czy jesteśmy w stanie wyodrębnić stałe elementy każdej rozmowy reżysera z bohaterami filmu?

PODPOWIEDŹ: Każdy z bohaterów odpowiada na te same pytania: „Kim jesteś?”, „Co jest dla ciebie najważniejsze, czego byś chciał?”.

- Jak myślisz skąd decyzja o takiej konstrukcji filmu i taki wybór bohaterów?

PODPOWIEDŹ: Reżyser Krzysztof Kieślowski chciał zrobić zapis „stanu ducha Polaków w 1979 roku”. Dzięki decyzji o rozmowie z bohaterami w różnym wieku Kieślowski miał szansę na przedstawienie światopoglądu jak największej grupy Polaków.

MIEJSCE AKCJI

- Czy widzimy miejsca, w których zostały przeprowadzone rozmowy z bohaterami? Jakie to są miejsca?

PODPOWIEDŹ: Bohaterowie są filmowani w naturalnych dla siebie wnętrzach i przy naturalnych czynnościach (np. przy zabawie, podczas pracy).

MUZYKA I DŹWIĘK

- Jakie dźwięki pojawiają się w filmie?

PODPowiedź: Wszystkie dźwięki, które pojawiają się w filmie pochodzą z sytuacji dokumentalnych – z sytuacji zastanych w jakich znajdowali się bohaterowie.

- Czy w „Gadających głowach” słyszemy muzykę? Dlaczego reżyser podjął taką decyzję?

PODPowiedź: W „Gadających głowach” nie ma muzyki filmowej. Reżyser zrobił wszystko, aby utrzymać w widzu poczucie „dokumentalnego bycia na miejscu zdarzeń”. Muzyka filmowa mogłaby zburzyć to silne wrażenie „rejestracji rzeczywistości” i dokumentalnego spojrzenia.

MOTYWY

- Motyw rodziny. Którzy bohaterowie poruszają w filmie temat rodziny? W jaki sposób? Który bohater mówi o dzieciństwie?

PODPowiedź: Niektórzy bohaterowie określają siebie mówiąc „jestem ojcem”, „jestem samotną matką”. Jeden z bohaterów jest wychowankiem domu dziecka – mówi o tym, że dla wszystkich dzieci pragnąby szczęśliwego dzieciństwa.

- Motyw religii. Którzy bohaterowie wspominają o swojej wierze i Bogu? Jak mówią o swojej religijności?

- Motyw pracy. Czym jest praca dla ludzi? Którzy bohaterowie identyfikują się ze swoją pracą?

PODPowiedź: Niektórzy bohaterowie wspominają o zmianie zawodu (byłem humanistą, teraz jestem tak-sówkarzem), inni wiążą swoje marzenia z pracą (np. pielęgniarka chciałyby kiedyś uratować życie ludzkie).

KOMPOZYCJA (MISE EN SCÈNE)

- „Gadające głowy” są filmem dokumentalnym. Na podstawie obejrzanego filmu odpowiedzcie na pytanie: Jakie można wyodrębnić cechy charakterystyczne filmu dokumentalnego?

PODPowiedź: Film dokumentalny to rodzaj filmu, który pokazuje rzeczywistość niepreparowaną ze względu na potrzeby kamery. Całość realizowana jest w rzeczywistym miejscu wydarzeń z prawdziwymi bohaterami, bez dekoracji, kostiumów, napisanego dialogu oraz sztucznych efektów dźwiękowych. Filmy dokumentalne próbują odtworzyć wrażenie „bycia na miejscu zdarzeń”. W „Gadających głowach” bohaterowie znajdują się w naturalnych dla siebie wnętrzach podczas naturalnych sytuacji – w domu, w pracy. Często słychać dźwięki otoczenia – dźwięk dzwonka do drzwi czy telefonu. Zdjęcia są realizowane w zastanym świetle – często twarze są ukryte w półcieniu – tak jak pozwalała na to sytuacja.

MONTAŻ

- Czy wypowiedzi bohaterów są montowane wewnątrz scen?

PODPowiedź: Nie, mamy tu do czynienia z tzw. setkami – czyli wypowiedziami, które były realizowane w reporterski sposób – z naturalnym dźwiękiem wnętrza (sytuacji) i bez ingerencji montażu.

III. POMYSŁY NA ĆWICZENIA

PISANIE I CZYTANIE

- Wspólnie z uczniami zastanówcie się nad tym, jakie uniwersalne pytania mogłyby paść, gdyby „Gadające głowy” były realizowane współcześnie. Zaproponuj, aby uczniowie w grupach kilkuosobowych przygotowali listę pytań, które mogłyby być zadawane bohaterom filmu.
- Obejrzyjcie z uczniami film ponownie i zastanówcie się wspólnie, które wartości są najważniejsze dla każdego człowieka? Czy odpowiedzi mają ze sobą jakieś punkty wspólne? Poproś uczniów, aby wypisali odpowiedzi, które były wspólne dla wielu bohaterów filmu.

PODPOWIEDZI: Wiele odpowiedzi było wspólnych np. czego chcesz w życiu? – uczciwości, godnego życia, wolności, solidarności, współpracy, przyjaźni wśród ludzi, poszanowania praw człowieka, godności.

- Poproś uczniów, by odpowiedzieli na zadane w filmie pytanie „Kim jestem?” w formie poszerzonego CV, które bazując na wzorze tradycyjnego CV poszerzone jest o odpowiedzi na pytania zadawane przez Kieślowskiego w filmie „Gadające głowy” („Kim jesteś?”, „Co jest dla ciebie najważniejsze, czego byś chciał?”).
- Wyświetl uczniom wybrane fragmenty filmu i zaproponuj napisanie charakterystyki „gadającej głowy” – pokaż ponownie fragment 01:31–02:17 (rozpoczynający się od wypowiedzi dziecka urodzonego w 1968 roku); następnie fragment 12:22–14:00 (rozpoczynający się od wypowiedzi mężczyzny urodzonego w 1905 roku). Poproś uczniów o wybranie jednego z bohaterów wyżej wymienionych fragmentów filmu i pisemne przygotowanie jego charakterystyki. Można zachęcić uczniów do rozwinięcia charakterystyki konkretnego bohatera o cechy i fakty, które nie zostały umieszczone w filmie. Ćwiczenie ma na celu również uruchomienie wyobraźni uczniów.

SŁUCHANIE I MÓWIENIE

- Przeprowadź w klasie dyskusję z uczniami, zapytaj ich, która postać z filmu „Gadające głowy” jest im najbliższa i dlaczego? Czy utożsamiają się z wypowiedziami którejs z postaci, czy odpowiedzieliby podobnie? Następnie porozmawiajcie o tym, która wypowiedź bohaterów filmu wydała się uczniom najbardziej oryginalna, zabawna, ciekawa? Na koniec zapytaj, czy ktoś chciałby sam odpowiedzieć na takie pytania przed klasą.
- Podyskutuj z uczniami na temat tego, czy pytania zawarte w filmie to pytania osobiste. Czy odpowiedzi na te pytania warunkuje to, kto je zadaje? – niech uczniowie zastanowią się jak odpowiedzieliby na tak postawione pytania koledze, jak nauczycielowi, jak rodzicowi, a co mówiliby na rozmowie o pracę? Czy za każdym razem odpowiedzi byłyby takie same? Dlaczego?
- Poproś uczniów, aby zastanowili się komu najchętniej sami zadaliby pytania zawarte w filmie Kieślowskiego – zaproponuj, aby puścili wodzę fantazji i pomyśleli od kogo najchętniej usłyszeliby odpowiedź, przy założeniu, że nie ma znaczenia, czy osoba, z którą by rozmawiali wciąż żyje. Podyskutuj z uczniami o ich odpowiedziach – czy częściej pojawiają się idole, celebryci, sportowcy, czy może ktoś chciałby porozmawiać z prababcią? Zapytaj uczniów, jak sądzą, co te wybory o nich mówią?

ĆWICZENIA PRAKTYCZNE

- Podziel klasę na kilkuosobowe grupy, a następnie zaproponuj, aby każda z grup zrealizowała w klasie film „Gadające głowy” oparty na podobnym schemacie – uczniowie zadają sobie wzajemnie pytania i nagrywają swoje wypowiedzi np. telefonem komórkowym. Przed ćwiczeniem wspólnie z uczniami ustal listę pytań – zastanówcie się czy będziecie inspirować się filmem zadając identyczne pytania, czy chcecie zadać inne lub dodatkowe pytania.
- „Co jest dla mnie ważne, czego bym chciał?” – poproś, aby uczniowie zastanowili się nad własnymi odpowiedziami do pytań z filmu „Gadające głowy” i w dowolnej formie plastycznej (rysunek, komiks, tekst)

zapisali je na kartce. Po wykonaniu zadania uczniowie prezentują swoje prace i umieszczają je w widocznym miejscu w klasie, tak aby ze wszystkich zebranych prac powstała wystawa.

- Zaproponuj chętnym uczniom wykonanie własnego projektu pod tytułem „Gadające głowy” w ich najbliższym otoczeniu (rodzina, sąsiedzi, znajomi). Wzorując się na filmie Kieślowskiego uczniowie przeprowadzają wywiady z najbliższymi osobami i rejestrują je za pomocą telefonu komórkowego. Rozmówcy mają za zadanie odpowiedzieć na pytania: „Kim jesteś?”, „Co jest dla ciebie najważniejsze, czego byś chciał, o czym marzysz?”.

ZADANIA AKTYWIZUJĄCE

- Zaproponuj uczniom zabawę w pajęczynę. W zabawie uczniowie rzucają do siebie wzajemnie kłębkami sznurka lub włóczki, aby tym sposobem utworzyć pajęczynę. Przed podaniem (rzuceniem) kłębka, trzeba jednym słowem odpowiedzieć na pytanie „kim jesteś?”. Zwijanie pajęczyny odbywa się wraz z odpowiedzią na pytanie „o czym marzysz?”.
- Zaprojektuj z uczniami drzewo ludzkich marzeń, podczas zajęć plastycznych narysujcie drzewo, a na jego gałęziach zapiszcie marzenia ludzi, inspirowane wypowiedziami bohaterów „Gadających głów”.

KSZTAŁCENIE WIELOKIERUNKOWE

- Poproś uczniów, aby w grupach zastanowili się, jakich bohaterów wybraliby do realizacji „Gadających głów” współcześnie. Powinni w swoich propozycjach uwzględnić przedstawicieli różnych zawodów i grup społecznych. Ćwiczenie realizujemy jako wypowiedź o charakterze argumentującym.
- Filozofia/etyka. Podyskutuj z uczniami co to znaczy być humanistą? Wielu bohaterów filmu „Gadające głowy” mówi o wartościach humanistycznych – o jakich prądach humanistycznych mówią bohaterowie filmu, czym się charakteryzują dane prądy humanistyczne, o jakich relacjach człowieka mówią? O humanizmie świeckim, religijnym?

PODPOWIEDŹ: Moderuj dyskusję, zapisując na tablicy podawane przez uczniów wartości humanistyczne, jakie pojawiły się w filmie. Uczniowie odpowiadają bazując na zapamiętanych wypowiedziach i fragmentach. Następnie warto przejść do rozróżnienia czym jest humanizm i wyjaśnić jakie są najważniejsze i najbardziej charakterystyczne wartości humanizmu świeckiego (np. odrzucenie teistycznego wierzenia religijnego, odrzucenie wierzenia w istnienie jakiegokolwiek świata nadprzyrodzonego, podkreślenie wspólnoty ludzkiej egzystencji) i humanizmu religijnego lub chrześcijańskiego (np. nawiązanie do boskiego autorytetu). Na koniec dyskusji można zadać jeszcze raz pytanie: „JAK MYŚLISZ, co to znaczy być humanistą?”.

- Historia. Film „Gadające głowy” został zrealizowany w 1979 roku. Porozmawiaj z uczniami o tym, jaka była wtedy sytuacja społeczno-polityczna w Polsce. Czy oglądając film jesteśmy w stanie powiedzieć coś o panującej wówczas modzie, obyczajach? Przygotowując się do tego nawiązania przygotuj archiwalne gazety, zdjęcia i ilustracje oraz kadry z filmów. Po dyskusji, zaproponuj, aby korzystając ze wszystkich przygotowanych materiałów uczniowie wykonali w grupach „kolaż z epoki”.
- Poproś uczniów, aby korzystając z różnych źródeł, zebrali informacje na temat Krzysztofa Kieślowskiego oraz jego twórczości. Uczniowie powinni określić, na czym polega oryginalność twórczości reżysera i obejrzeć jeden wybrany film. Podsumowaniem zadania powinno być podzielenie się zdobytymi informacjami i refleksją na temat filmu.

Wykorzystano format analiz filmoznawczych przygotowany na podstawie opracowań British Film Institute.

Organizator:

Współfinansowanie:

